

Język polski

Poziom podstawowy

Rozumienie czytanego tekstu

Tekst 1

Zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu *Manipulacja językowa*.

Model zawiera przewidywane odpowiedzi. Odpowiedzi ucznia mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być synonimiczny wobec modelu. Oceniając pracę ucznia, należy stosować punktację z modelu.

Uwaga: Za pełną odpowiedź przyznaje się maksymalną liczbę punktów, za niepełną – wskazaną w rubryce „punkty częściowe”. Nie należy przyznawać połówek punktów. Za brak odpowiedzi lub odpowiedź błędną nie przyznaje się punktów.

Nr zadania	Odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Punkty częściowe
1.	termin – wyraz lub związek frazeologiczny, używany przez specjalistów określonej dyscypliny nauki w tekstach o charakterze naukowym (obiektywna, naukowa, pozbawiona nacechowania emocjonalnego, nazwa przedmiotu, zjawiska)	1	0
2.	B	1	0
3.	Odbiorca jest nieświadomy zabiegów i intencji nadawcy.	1	0
4.	np.: – schlebianie odbiorcy; – uzurpacyjna identyfikacja z odbiorcą; – tendencyjne zmienianie nazw; – tendencyjne opisywanie zdarzeń; – wywoływanie u nieświadomego odbiorcy pożądanych mniemań przez odwoływanie się do wartości	1	0
5.	na użyciu liczby mnogiej, mającej zasugerować wspólnotę czynności	1	0
6.	Manipulację trudniej udowodnić, więc zawsze można twierdzić, że postępuje się w dobrej wierze.	2	1 (za niepełną odpowiedź)
7.	– selekcjonowanie zdarzeń w informacji; – porządkowanie zdarzeń w informacji; – pomijanie jednych argumentów, a eksponowanie innych w komentarzu; – stosowanie uatrakcyjnających zabiegów w tytułach	1	0
8.	np.: – informacja powinna być oddzielona od komentarza; – fakty nie powinny być selekcjonowane i tendencyjnie porządkowane (zestawiane); – odbiorca powinien być traktowany podmiotowo, świadomy intencji nadawcy	2	1 (za dwie cechy)
9.	Tak, ponieważ sformułowanie <i>osiągnęła powierzchnię Księżyca</i> można uznać za prawdziwe, ale sugeruje ono, że rakieta wylądowała, a nie się rozbiła.	1	0
10.	Metafory są nieostre, opierają się na skojarzeniach, wywołują emocje (są niejednoznaczne).	1	0

11.	Metafora	Dziedzina	Skojarzenie emocjonalne	3 (za wypełnienie wszystkich rubryk)	2 (za wypełnienie 4–5 rubryk) 1 (za wypełnienie 2–3 rubryk)
	rewolucja w rolnictwie	polityka, historia	pozytywne (pochwała gwałtownych zmian, rozwoju)		
	falstart PiS	sport	negatywne (poliowanie, lekceważenie, poczucie niesprawności)		
	terror brukowców	polityka, walka	negatywne (potępienie, oburzenie)		
12.	Manipulacja językowa przestaje być groźna, kiedy jej mechanizm zostanie ujawniony.			1	0
13.	C			1	0
14.	Przypisywanie komuś stosowania zabiegów manipulacyjnych bardzo często wiąże się z negatywną oceną tej osoby (chętniej oskarżamy o manipulację kogoś, kogo nie lubimy, komu nie ufamy), trudno więc o obiektywną ocenę.			1	0
15.	Manipulacja jest nieetyczna, ale nie możemy się uchronić przed próbami jej stosowania – to gra między nadawcą a odbiorcą. Jednakże jest nadzieja, że coraz lepsze orientowanie się odbiorcy w mechanizmach manipulacji językowej wymusi na nadawcach zmiany na lepsze i przekazy medialne będą coraz uczciwsze.			2	1 (za jeden wniosek)
Razem				20	

Uwaga: W nawiasach znajdują się inne akceptowane odpowiedzi.

Tekst 2

Zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu **E. E., przybysz z innego świata**.

Model zawiera przewidywane odpowiedzi. Odpowiedzi ucznia mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być synonimiczny wobec modelu. Oceniając pracę ucznia, należy stosować punktację z modelu.

Uwaga: Za pełną odpowiedź przyznaje się maksymalną liczbę punktów, za niepełną – wskazaną w rubryce „punkty częściowe”. Nie należy przyznawać połówek punktów. Za brak odpowiedzi lub odpowiedź błędną nie przyznaje się punktów.

Nr zadania	Odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Punkty częściowe
1.	E. E. to przybysz, emigrant ze wschodniej Europy.	1	0
2.	użycie cytatu z powieści Nabokova, odwołanie się do słów Norwida, wspomnienie twórczości M. Kundery, T. Konwickiego, A. Wajdy	1	0
3.	wizja świata, wyobrażenie o świecie, wywodzące się z ojczystej tradycji, kultury	2	1 (za niepełną odpowiedź)
4.	tłumaczem literatury	1	0
5.	Nie każde słowo lub wyrażenie w jednym języku ma swój odpowiednik w drugim języku, gdyż: – jedno słowo ma kilka odpowiedników; – grupa synonimów ma tylko jeden odpowiednik; – słowo nie ma odpowiednika w drugim języku, ponieważ w kulturze pierwszego języka nie ma desygnatu (przedmiotu, zjawiska); – identyczność znaczeń jest pozorna; – znaczenia wyrazów tylko częściowo się na siebie nakładają.	2	1 (za dwie przyczyny)
6.	Znaczenia wyrazów są pozornie identyczne (w rzeczywistości tylko częściowo się na siebie nakładają).	1	0
7.	– groźba, że nie zostanie się zrozumianym; – groźba, że zostanie się zrozumianym źle; – zakłócenie komunikacji na poziomie narodów, kultur itp.	2	1 (za jeden argument)

8.	– rozbieżności kulturowe uniemożliwiają wzajemne porozumienie; – rozmowa staje się powierzchowna (rozmowa sprowadza się do <i>rytualnej wymiany pozbawionych znaczeń chrząknięć i pomruków</i>).	1	0
9.	Amerikanin: płytki, niezdolny do refleksji, skupiony na przyjemnościach życia; Słowianin: tajemniczy cierpiętnik o mrocznej duszy	1	0
10.	ironiczny, żartobliwy, zdystansowany	1	0
11.	w sytuacji komunikacji zbiorowej, kiedy tematem wypowiedzi są kwestie dotyczące kultury, historii, polityki (sfery idei)	1	0
12.	ilustracja wywodu (punkt wyjścia do rozważań)	1	0
13.	Kultura jest pośrednikiem między różnymi narodami, gdyż w dziele sztuki kłamstwo, nieszczerść są od razu widoczne (dzieło sztuki mówi prawdę).	2 (za podanie sądu i argumentu)	1 (za podanie sądu)
14.	B	1	0
15.	parać się czymś – zajmować się czymś, trudnić się czymś, uprawiać jakiś zawód tubalne pytanie – głośne, donośne, gromkie pytanie kordialny gospodarz – serdeczny, wylewny gospodarz	1	0
16.	D	1	0
Razem		20	

Uwaga: W nawiasach znajdują się inne akceptowane odpowiedzi.

Pisanie własnego tekstu

Temat 1

Ujęcie motywu biesiady i jego funkcje w utworach: *O doktorze Hiszpanie* Jana Kochanowskiego i *Pijaństwo* Ignacego Krasickiego. Zwróć uwagę na kontekst historycznoliteracki.

Rozwinięcie tematu (0–25 pkt)
<p>1. Rozpoznanie wstępne. (0–2 pkt) Na przykład:</p> <p>a) <i>O doktorze Hiszpanie</i> – fraszka w formie opowiadania z dialogiem; b) <i>O doktorze Hiszpanie</i> – żartobliwa, nawet kolokwialna narracja; c) <i>Pijaństwo</i> – satyra w formie dialogu, rozbudowane kwestie bohaterów (monologi); d) <i>O doktorze Hiszpanie</i> – utwór renesansowy, <i>Pijaństwo</i> – utwór oświeceniowy.</p>
<p>2. Rozpoznanie zasady zestawienia tekstów. (0–1 pkt) Na przykład:</p> <p>a) podobny motyw (biesiada, uczta, pijaństwo) w utworach z różnych epok; b) inne ujęcie podobnego motywu.</p>
<p>Obraz biesiady</p> <p>3. <i>O doktorze Hiszpanie</i>. (0–4 pkt) Na przykład:</p> <p>a) anegdota z życia dworskiego; b) bohaterowie: przyjaciele dworzanie, doktor Hiszpan; c) fabuła: od wieczerzy do wyważania drzwi i pijatyki w komnacie doktora; d) biesiada jako wesola, beztraska zabawa; e) picie alkoholu jako element zabawy; f) związek utworu z biografią Jana Kochanowskiego.</p> <p>4. <i>Pijaństwo</i>. (0–4 pkt) Na przykład:</p> <p>a) opowieść jednego z bohaterów to obrazek obyczajowy przedstawiający historię kilkudniowego pijaństwa; b) bohaterowie: dwaj szlachcice; c) ukazanie kolejnych etapów pijaństwa; d) picie alkoholu jako element obyczajowości szlacheckiej (uczta, spotkania nie mogą się obejść bez picia);</p>

- e) pijaństwo ujawniające wady narodowe (fasadowy patriotyzm, warcholstwo, pychę);
 f) usprawiedliwianie picia sentencjami w rodzaju: trunku gorąca jest na żołądek;
 g) kłótnie i bijatyki pod wpływem alkoholu.

Funkcje motywu

5. *O doktorze Hiszpanie*. (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) pochwała dobrej zabawy;
 b) realizacja hasła *carpe diem*;
 c) wyraz renesansowej afirmacji życia, podkreślenie radości płynącej z życia doczesnego;
 d) uniknięcie dydaktyzmu dzięki dowcipnej puencie.

6. *Pijaństwo*. (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) krytyka sarmackiej obyczajowości, satyryczny obraz szlachty;
 b) wskazanie zagrożeń dla kraju płynących z tradycyjnej obyczajowości;
 c) nagana pijaństwa;
 d) ironia wymierzona w „mądrości” związane z pićciem;
 e) gorzka refleksja – ukazanie nieskuteczności pouczeń.

Wykorzystanie kontekstu

7. *O doktorze Hiszpanie*. (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) zgodność wymowy utworu z renesansowym światopoglądem;
 b) nawiązanie do filozofii antycznej – epikureizmu, horacjanizmu;
 c) zgodność treści utworu z konwencją gatunku (żartobliwość, fraszki jako zwierciadło życia);
 d) świecki charakter utworu wyrazem humanistycznego zainteresowania człowiekiem.

8. *Pijaństwo*. (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) zgodność wymowy utworu z oświeceniowym racjonalizmem i tendencjami „poprawiania świata”;
 b) realizacja w utworze klasycystycznej zasady „uczyć, bawiąc”;
 c) zgodność treści utworu z konwencją gatunku (satyra – klasycystyczny utwór krytykujący i ośmieszający współczesne autorowi zjawiska społeczne);
 d) utwór jako jeden z wielu przykładów krytycznego stosunku I. Krasickiego do rzeczywistości.

9. Wnioski. (0–4 pkt)

Pełny wniosek (4)

Różnice w ujęciu motywu i jego funkcjach wynikają z założeń epok (renesansowy humanizm, afirmacja życia, pochwała zabawy i oświeceniowy dydaktyzm, krytyka niekorzystnych zjawisk społecznych). W tekstach znajdujemy echa postaw i poglądów filozoficznych charakterystycznych dla czasów, w których powstały (epikureizm, horacjanizm oraz racjonalizm). Przynależność gatunkowa utworów wiąże się z ich funkcją i czasem powstania.

Częściowy wniosek (2)

Różnice w ujęciu motywu i jego funkcjach wynikają z założeń epok (renesansowy humanizm, afirmacja życia, pochwała zabawy i oświeceniowy dydaktyzm, krytyka niekorzystnych zjawisk społecznych). Przynależność gatunkowa utworów wiąże się z ich funkcją i czasem powstania.

Próba podsumowania (1)

Różnice w ujęciu motywu i jego funkcjach wynikają z założeń epok (renesansowy humanizm, afirmacja życia, pochwała zabawy i oświeceniowy dydaktyzm, krytyka niekorzystnych zjawisk społecznych).

Temat 2

Refleksje romantycznego podróżnika w wierszu Adama Mickiewicza *Ruiny zamku w Bałakławie*.

Rozwinięcie tematu (0–25 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne. (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) określenie gatunku utworu (sonet);
 b) sonet w formie monologu;
 c) podmiot liryczny – podróżny zwiedzający w towarzystwie (1. osoba, liczba pojedyncza i mnoga);
 d) wypowiedź podmiotu lirycznego o charakterze relacji.

2. Opis zwiedzanego miejsca. (0–4 pkt)

Na przykład:

- a) ruiny zamku na górze;
- b) pustka, bezludność, groby;
- c) gady, sępy (lub człowiek podlejszy od gadu) jedynymi mieszkańcami ruin;
- d) wieża z pozostałościami herbów, napisem;
- e) ślady obecności Greków (ateńskie ozdoby).

3. Spostrzeżenia i odczucia podmiotu lirycznego. (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) miejsce dawniej świetne przypomina cmentarz;
- b) niewiele pozostało śladów dawnych potęg;
- c) miejsce, niegdyś będące znakiem potęgi i siły, dziś stanowi symbol marności i przemijalności;
- d) widok ruin wywołuje zadumę i przygnębienie.

4. Interpretacja utworu. (0–6 pkt)

Na przykład:

- a) słabość i przemijanie człowieka;
- b) porównanie ruin do czaszek przywołaniem motywu marności;
- c) upadek i zapomnienie przeznaczeniem człowieka i jego dzieł (ludzkie dokonania są nietrwałe);
- d) słabość człowieka ujawniająca się w zestawieniu z trwałością natury;
- e) natura zawsze silniejsza od człowieka;
- f) ostateczne zastąpienie wszystkich ludzkich potęg przez naturę;
- g) podróż okazją do refleksji nad ludzką kondycją.

5. Wykorzystanie kontekstu. (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) cykl *Sonetów krymskich* jako liryczny pamiętnik podróżnika;
- b) przywołanie innych sonetów podejmujących podobną refleksję egzystencjalną (*Bakczysaraj, Czatyrdah*);
- c) przywołanie biografii poety (podróż na Krym);
- d) przywołanie romantycznej koncepcji podróży inicjacyjnej;
- e) utwór (i cały cykl) wyrazem romantycznej fascynacji Wschodem;
- f) związek wymowy utworu z romantyczną wizją relacji człowiek – natura.

6. Wnioski. (0–4 pkt)**Pełny wniosek (4)**

Przemyślenia podmiotu lirycznego dotyczą przemijania czasu i pogrążania się w niepamięci dzieł ludzkich. Refleksji sprzyja sytuacja egzotycznej podróży – niezwykle miejsca wzbudzają podziw i zadumę nad kruchością człowieka wobec trwałości natury. Takie ujęcie tematu zgodne jest z tendencjami epoki – podróż romantyczna to nie tylko poznawanie nowych obszarów, ale też źródło zrozumienia świata i człowieka, uświadomienia sobie miejsca człowieka w porządku świata.

Częściowy wniosek (2)

Podmiot liryczny rozważa kwestie przemijania, niepamięci, znikomości ludzkich dzieł w obliczu potęgi natury, czemu sprzyja sytuacja podróży, uważanej przez romantyków za źródło wiedzy o świecie i człowieku.

Próba podsumowania (1)

Romantyczna podróż wzbudza w podmiocie lirycznym refleksję nad małością dzieł człowieka.

Temat 3

Porównaj obraz Boga zawarty w *Hymnie* Juliusza Słowackiego i *Wielkiej Improwizacji* z III części *Dziadów* Adama Mickiewicza (tekst przywołaj z pamięci). Zwróć uwagę na postawę podmiotu mówiącego.

Rozwinięcie tematu (0–25 pkt)**1. Rozpoznanie wstępne. (0–2 pkt)**

Na przykład:

- a) *Hymn* – liryka wyznania, wypowiedź podmiotu lirycznego, skierowana do Boga;
- b) *Wielka Improwizacja* – monolog bohatera dramatu, skierowany do Boga.

2. Rozpoznanie zasady zestawienia tekstów. (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) ten sam adresat – Bóg;

- b) w *Hymnie* podmiot liryczny wypowiada się we własnym imieniu, w *Wielkiej Improwizacji* bohater uważa się za reprezentanta narodu;
 c) odmienna postawa wobec Boga i ton wypowiedzi (bunt, gniew – żal, melancholia, rezygnacja);
 d) podobieństwo sytuacji historycznej, w jakiej znajdują się podmioty mówiące (więzień caratu, emigrant polityczny).

Obraz Boga

3. *Hymn.* (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) kreator, artysta, stwórca piękna świata, przyrody (tęcza blasków promienista);
- b) widoczny w świecie przez swoje dzieła;
- c) potężny, wieczny, nieskończony;
- d) wszytkowiedzący i wszytkowidzący;
- e) powiernik godny zaufania, zwierzeń;
- f) niebędący jednak w stanie ukoić smutku (niedoskonały).

4. *Wielka Improwizacja.* (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) władca świata, nieśmiertelny twórca (podobny artyście);
- b) Bóg niepojęty, niewidoczny w świecie, milczący;
- c) wszechmocny władca dusz;
- d) oskarżany o obojętność wobec zła i cierpienia człowieka, niesprawiedliwy;
- e) ukazany jako mądrość, nie miłość (niedoskonały).

Postawa podmiotu lirycznego

5. *Hymn.* (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) jako artysta docenia piękno dzieła Boga – również artysty;
- b) wyobcowany, niezrozumiany samotnik, wybiera Boga na powiernika;
- c) jest człowiekiem świadomym swojej marności, przemijalności wobec natury – Boskiego dzieła;
- d) uznaje wyższość wiecznego Boga;
- e) czuje się godny Boskich darów (*dla mnie, przede mną...*);
- f) nie szuka w Bogu wsparcia, ale świadka swych przeżyć;
- g) mimo żalu, smutku, gorzkości akceptuje swój los.

6. *Konrad wobec Boga.* (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) dostrzega sprzeczność między tradycyjnym wyobrażeniem dobrego, miłosiernego Boga a obecnością zła w świecie;
- b) czuje się równy Bogu (jako poeta, artysta);
- c) zarzuca Bogu nieudolność w sprawowaniu władzy nad światem (uważa, że sam rządziłby lepiej – *zanucilibym pieśń szczęśliwą*);
- d) jego bunt wynika z miłości do narodu (prometeizm), ale i pychy;
- e) traktuje Boga jako przeciwnika, rzuca Mu wyzwanie;
- f) bluźni sprowokowany milczeniem Boga.

5. Wnioski. (0–4 pkt)

Pełny wniosek (4)

Różnica w postawach wobec Boga wynika z odmienności romantycznych osobowości oraz różnych oczekiwań podmiotów mówiących, według których jedynie Bóg (i natura) mogą poznać uczucia i pragnienia romantycznego indywidualisty. Zainteresowanie postacią Boga wynika z filozofii epoki. Zwrot do Boga wynika z sytuacji osamotnienia, wyalienowania.

Częściowy wniosek (2)

Różnica w postawach wobec Boga wynika z odmienności romantycznych osobowości oraz różnych oczekiwań podmiotów mówiących, według których jedynie Bóg (i natura) mogą poznać uczucia i pragnienia romantycznego indywidualisty.

Próba podsumowania (1)

Różnica w postawach wobec Boga wynika z różnych oczekiwań podmiotów mówiących.

Temat 4

Dwa ujęcia motywu pracy. Porównaj fragmenty *Nad Niemnem* Elizy Orzeszkowej i *Ludzi bezdomnych* Stefana Żeromskiego. Zwróć uwagę na sposób przedstawienia postaci. Wykorzystaj również kontekst historyczno-literacki.

Rozwinięcie tematu (0–25 pkt)**1. Zasada zestawienia tekstów. (0–1 pkt)**

- a) ten sam temat w utworach z różnych epok;
- b) odmienne ukazanie tego samego tematu.

2. Rozpoznanie wstępne. (0–4 pkt)

Na przykład:

***Nad Niemnem*:**

- a) narrator trzecioosobowy, poza światem przedstawionym;
- b) czas: okres żniw;
- c) miejsce: pola nad Niemnem (zaścianek Bohatyrowicze);
- d) bohaterowie: żniwiarze (Bohatyrowicze, schfopiata szlachta, szlachta zaściankowa).

***Ludzie bezdomni*:**

- a) narrator trzecioosobowy, patrzący z punktu widzenia bohatera;
- b) miejsce: fabryka cygar w Warszawie, w której pracuje bratowa Judyma;
- c) bohaterowie: Tomasz Judym, Judymowa i robotnicy fabryczni.

3. Obraz pracy. (0–6 pkt)

Na przykład:

***Nad Niemnem*:**

- a) ciężka (żęcie zboża, wiązanie i ustawianie snopów, układanie snopów na wozach), ale dająca radość;
- b) wymagająca siły fizycznej, ale wykonywana z łatwością, jakby bez wysiłku;
- c) w upale, pod palącym słońcem, ale niepowodująca znużenia;
- d) monotonna, ale towarzyszą jej śpiewy i żarty;
- e) wykonywana wspólnie, w harmonii (jedni pomagają drugim).

***Ludzie bezdomni*:**

- a) w zadymionym, dusznym, zapyłonym pomieszczeniu;
- b) ciężka, wyczerpująca, wyniszczająca;
- c) każdy robotnik, niczym automat, wykonuje jedną czynność;
- d) monotonna, rytmiczna;
- e) mechaniczna, wykonywana bezmyślnie;
- f) w ogromnym tempie (*wrzała tam szalona praca*).

4. Bohaterowie. (0–4 pkt)

Żniwiarze:

- a) krzepcy, silni, zdrowi;
- b) energicznie, z zapałem wykonujący pracę;
- c) weseli, radośni, zadowoleni.

Robotnicy:

- a) wyniszczeni, bladzi, brzydki, sprawiający wrażenie chorych, wręcz umierających (drgawki, cera trupa);
- b) wykonują swoją niewolniczą pracę szybko i precyzyjnie, ale bez zaangażowania, ich ruchy są małpie, konwulsyjne, mimo że okazują się celowe;
- c) odczłowieczeni, ukazani jak tryby w maszynie.

5. Sposób ukazania pracy. (0–4 pkt)

Żniwiarze ukazani są z dwóch perspektyw:

- a) z poziomu ziemi, w kontraście z wielkimi przestrzeniami pól, przypominają drobne, niepozorne robaczki, pochylone pod ciężarem swej mrówczej pracy: wątłe bezimienne istoty;
- b) z góry jawią się już niczym rzeźbiarze tworzący podstawę świata, jubilerzy, którzy kształtują w swych rękach największy życiodajny skarb ludzkości – zboże;
- c) porównanie zboża do złota, a żniwiarzy do artystów uwzniośla pracujących i ich dzieło, które zyskuje rangę aktu stworzenia służącego całej ludzkości.

Robotnicy:

- a) drobniagowy opis robotników i ich czynności;
- b) wykorzystanie konwencji naturalistycznej;
- c) słownictwo nacechowane emocjonalnie.

6. Wykorzystanie kontekstu. (0–2 pkt)

Na przykład:

Nad Niemnem:

- a) powieść pozytywistyczna propagująca hasła pracy u podstaw i pracy organicznej;
- b) praca jako miernik wartości człowieka w programie pozytywizmu.

Ludzie bezdomni:

- a) powieść młodopolska, wyrosła z rozczarowania ideami pozytywizmu;
- b) powieść psychologiczno-społeczna: opis sytuacji społecznej służy przedstawieniu motywacji bohatera.

7. Wnioski. (0–4 pkt)**Pełny wniosek (4)**

Eliza Orzeszkowa i Stefan Żeromski ukazują pracę odmiennie. W *Nad Niemnem* jej obraz wiąże się z programem propagowanym przez autorkę – praca jest tu uwznioślona, ukazana jako nadająca sens życiu, przynosząca człowiekowi radość, zdrowie i poczucie wspólnoty, czyniąca świat lepszym. W powieści Żeromskiego – wykonywana w bardzo złych warunkach – odbiera człowiekowi godność, upokarza go, niszczy jego zdrowie i jest koniecznością, sposobem na przetrwanie. Jej obraz jest polemiką z pozytywistycznym optymizmem.

Częściowy wniosek (2)

Eliza Orzeszkowa i Stefan Żeromski ukazują pracę odmiennie. W *Nad Niemnem* jest ona uwznioślona, przynosi radość, a w *Ludziach bezdomnych* ukazana jako wyniszczająca człowieka harówka, walka o byt. Różnice wiążą się z czasem powstania utworów.

Próba podsumowania (1)

Eliza Orzeszkowa i Stefan Żeromski odmiennie ukazują pracę. Różnice wiążą się z czasem powstania utworów.